

T.N.Qori Niyoziy nomidagi O'zbekiston Pedagogika
fanlari ilmiy tadqiqot instituti

UZLUKSIZ TA'LIM

ILMIY-USLUBIY JURNAL

2024, № 2

DJURAYEV Risbay
Bosh muharrir

Jurnal 2001 yildan nashr qilina
boshlangan.

O'z MAA'dan 2007 yil 3-yanvar-
da № 0101-tartib raqami bilan
qayta po'yxatdan o'tgan.

Jurnalda e'lon qilingan
maqolalardan iqtibos keltiril-
ganda «Uzluksiz ta'lim»
jurnalidan olinganligi ko'rsa-
tilishi lozim.

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV
Uzoqboy BEGIMQULOV
Nargiza RAXMANQULOVA
Xolboy IBRAGIMOV
Shavkat QURBONOV
Roxatoy SAFAROVA
Islom ZOKIROV
Dono G'ANIYEVA
Lobar QARAXANOVA
Dusmurod DJURAYEV
Baxodir Akbarov

Tahririyat manzili:

100027, Toshkent sh.,
Furqat ko'chasi,
174-uy.

O'zPFITI

Tel.: (71)-245-92-34

(93)-503-52-07

e-mail: uzluksizta'lim_jurnal@mail.ru
liya_2305@mail.ru

TA'LIM MAZMUNI UZLUKSIZLIGI

- 3 **R.X.Djurayev**
Uzluksiz ta'lim jarayonida ta'lim oluvchilarda ijtimoiy-ma'naviy madaniyatni shakllantirish
- 7 **U.B.Abdiyev**
Fizika ta'limida nanotexnologiyaga oid materiallardan foydalanish
- 13 **A.O.Temirov**
Modulli tizim sharoitida pedagogik o'lchovlarni baholash texnologiyalari
- 17 **B.B.Ishmo'minov, Sh.T.Yakubjonova**
Bo'lajak biologiya o'qituvchilarini ekologik ta'limga tayyorlash muammolari
- 21 **N.J.Abdusamatova**
Maktabgacha ta'lim tashkiloti va maktab ta'limi integratsiyasi asosida katta va tayyorlov guruhi bolalarini maktab ta'limga tayyorlash
- 26 **M.Irgashova**
Uzluksiz ta'lim jarayonida talabalarni milliy tarbiya ruhida tarbiyalash
- 30 **V.O.Raxmonova**
Uzluksiz ta'lim tizimi uzviyligini ta'minlashda klaster yondashuv
- 36 **G.Иброхимханова**
Работа специалистов в дошкольных образовательных организациях в условиях инновационной среды

UZLUKSIZ TA'LIM TIZIMIDA MEDIATA'LIM: MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

- 40 **Z.D.Rasulova**
Masofaviy va an'anaviy ta'lim yzviyligi asosida talabalarda kreativlikni rivojlantirish
- 45 **З.Каримова**
Обучение грамматике иностранного языка как инструмент информационно-коммуникационной технологии

KASBGA YO'NALTIRISH VA PSIXOLOGIK XIZMAT

- 51 **D.I.Xodjakulova**
Oliy ta'lim muassasasi o'qituvchisining kasbiy tayyorgarligining psixologik jihatdan o'rganilishi
- 57 **Sh.X.Saidmuratov**
Botanika fanini o'qitish mustaqil ta'limni samarali tashkil etish metodikasi
- 63 **R.X.Korshubaeva**
Shaxs rivojlanishida o'z-o'zini anglashning o'rni va o'z-o'zini hurmat qilish darajasini oshirishda ota-ona va o'qituvchilarga qo'yiladigan talablar
- 68 **Sh.D.Xonbabayev**
Kompetentli yondashuv asosida o'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyalarni rivojlantirish zarurati
- 73 **S.I.Qulmamatov, Sh.A.Xudoynazarov**
Psixologik sog'lom oila – kelajak poydevori
- 78 **X.G.Ostonova**
Malaka oshirish institutlarida ta'lim sifatini baholash va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish
- 82 **D.I.Alibekov**
O'smirlar yoshdagi o'quvchilarda gender madaniyatni rivojlantirish
- 87 **A.A.Hamidov**
O'smirlar yoshdagi o'quvchilarda o'z-o'zini adekvat baholash ko'nikmalarini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari
- 92 **O.I.Qarshiyev, Sh.M.Qaraxonova**
Kasbiy-pedagogik ta'lim tizimi uzluksizligi va uzviyligini ta'minlashda ta'lim metodlarining o'rni
- 96 **A.A.Nurmatov**
Bo'lajak o'qituvchining kasbiy pedagogik tayyorgarlik darajalari
- 100 **H.O.Tursinboeva**
Laboratoriya darslarini tashkil etishda zamonaviy yondashuvlar
- 104 **A.A.Samadov**
O'zgaruvchan ta'lim paradigmasi sharoitida harbiy ta'lim o'qituvchisining kasbiy mahoratini takomillashtirish
- 109 **Z.Uchkurova**
Talabalarni mustaqil ta'lim ishlarini baholashning usullari va vositalari

BO'LAJAK O'QITUVCHINING KASBIY PEDAGOGIK TAYYORGARLIK DARAJALARI

A.A.NURMATOV,

*O'zDJTU katta o'qituvchisi,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Maqolada bo'lajak o'qituvchilarni metodik bilimdonlik darajalarini, pedagogik faoliyatiga tayyorlik mezonlari va shu mezonlar asosida o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorlik darajasini tavsiflari yoritilgan.

Kalit so'zlar: metodik bilimdonlik, kasbiy faoliyat, pedagogik hamkorlik, pedagogik faoliyat.

The article describes the level of methodical knowledge of future teachers, the criteria of readiness for pedagogic activity and the level of teacher's readiness for pedagogical activity based on these criteria.

Key words: methodological knowledge, professional activity, pedagogical cooperation, pedagogical activity.

В статье описаны уровни методических знаний будущих учителей, критерии готовности к педагогической деятельности, а также уровни готовности учителя к педагогической деятельности на основе этих критериев.

Ключевые слова: методические знания, профессиональная деятельность, педагогическое сотрудничество, педагогическая деятельность.

Ta'lim-tarbiya jarayonini samarali va oqilona tashkil etish, o'z navbatida, bo'lajak o'qituvchining metodik bilimdonligini muayyan darajada ta'minlash lozim. Garchan o'qituvchining metodik bilimdonligi tushunchasi faoliyatini aniq aks ettirmasada, uning haqiqiy manzarasini ifodalamasada, talab qilingan ma'lumotlilik darajasini namoyon etishi lozim. Bo'lajak o'qituvchining metodik bilimdonlik darajasi esa, quyidagilarda namoyon bo'ladi.

O'qituvchining metodik bilimdonligi va unga nisbatan ijodiy munosabati uning o'z faoliyatini tadbiq etishi bilan bog'liq quyidagi darajalarda aks etadi:

- 1) topshirilgan vazifani namoyishkorona tarzda bajarimasligi, bu tarkiblashmagan daraja sifatida namoyon bo'ladi;
- 2) muayyan faoliyatdan tinchgina uzoqlashishga bo'lgan intilish;
- 3) pedagogik faoliyatni muayyan qoliqlar asosida bajarishga bo'lgan intilish, bu eng sust daraja hisoblanadi;
- 4) bajariladigan ishini muntazam takomillashtirish, uning tarkibiga yangiliklar kiritishga bo'lgan intilishlar kiradi;

5) o'z faoliyatini takomillashtirish, boyitishga bo'lgan intilish, bunday intilish ijodiy daraja sifatida baholanadi.

Mutaxassislar o'quv jarayonidagi kasbiy faoliyat darajalarini ham ajratishga intilganlar: 1) nokasbiy xulq-atvor, unga tartibsizlik, noizchilik, egallagan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash ko'nikmasiga ega emaslik, ta'lim-tarbiya jarayonida shaxsiy quvvatlarni maqsadga yo'naltira olmaslik kabilarni kiritish mumkin; 2) uyushmagan xulq-atvor, tarbiyachilik uslubiga ega emaslik, shaxsiy pedagogik nuqtai nazarning vaziyat bilan bog'liq holda vujudga kelishi, tarbiyachilik faoliyatining qisman tarkiblashganligi; 3) me'yorlashgan xulq-atvor, bunday xulq-atvor muayyan namuna bilan bog'liq tarzda amalga oshadi, bunday darajaga ega bo'lgan o'qituvchi namunada ko'rsatilgan tartiblarga o'zgartirishlar kiritadi, lekin bu jarayonda uning shaxsiy-kasbiy bilimdonligi va individual hissasi yaqqol namoyon bo'lmaydi; 4) stixiyali-ijodkorlikka asoslangan xulq-atvor, bunda faoliyatning umumiy, me'yoriy negizida ta'lim-tarbiya nazariyasi va amaliyotiga asoslangan muayyan ijodiy o'zgarishlar kuzatiladi; 5) konseptual-kasbiy xulq-atvor, bunday xulq-atvorga o'zining shaxsiy pedagogik qarashlari, qat'iy nuqtai nazar, maqsadga yo'naltirilganlik, harakatlarining nazariy jihatdan asoslanganligi, maqsadga yo'naltirilgan ta'lim-tarbiyaviy faoliyat xosdir.

Bo'lajak o'qituvchining faoliyat darajasini belgilovchi mezon sifatida pedagogik tafakkurning konseptualligi, xulq-atvori hamda o'z kuchini bosqichma-bosqich faollashtirishi nazarda tutiladi. Agar o'qituvchi odatiy xulq-atvordan boshlab rivojlanish yo'lini o'tasa, hayotiy faoliyatning an'anaviy shakllaridan ongli, ijodiy faoliyat va ijodkorlikdan konseptual turmushgacha hamda kashfiyotlar qilishga asoslangan jarayonni o'taydi.

Pedagogik hamkorlik doirasida o'qituvchi va o'quvchilarning o'zaro muloqotlari rivojlanadi. Shu tufayli o'qituvchilar uchun hamkorlik asosida rivojlanish muhim ahamiyatga ega.

Aniq qonunlarga bo'ysungan holda, muayyan bosqichga xos bo'lgan metodologik masalalarni inkor etmasdan, hayotiy faoliyati natijasida insonning taraqqiyot davrlarida uning kasbiy faoliyati rivojlanadi.

Bunday bosqichlarni ajratishda ko'pgina mutaxassislar pedagogik faoliyat tarkibining tahliliga alohida e'tibor qaratadilar. Bunda rivojlanish muammosining yaxlitligi nazarda tutiladi.

Umumta'lim maktablari pedagogikasida rivojlanish maromi va bosqichlari quyidagi tartibda o'lchanadi. Tarkibli munosabatlar nazariyasida o'qituvchining shaxsiy rivojlanishi u faoliyat ko'rsatgan vaqt bilan belgilanadi. Xuddi mana

shunday ichki asosga ko'ra, pedagogik faoliyatning shakllanish bosqichlari uzluksiz pedagogik ta'lim jarayonida amalga oshishi nazarda tutilgan. Pedagogik faoliyatni egallash jarayonida psixologik-didaktik qonuniyatlar tadbiq qilinadi.

Tabaqalashtirilmagan yo'nalishdan bosqichma-bosqich o'qituvchilik mehnatiga o'tilishi pedagogik kasbini chuqur o'zlashtirish imkonini beradi. Shu tariqa bo'lajak o'qituvchi faoliyatida konseptual, mualliflik, ijodkorlik ko'nikmalari tarkib topadi.

Bo'lajak o'qituvchilik faoliyatining izchillikda tarkib topishi, uning kasbiy faoliyat doirasini kengaytiradi. Shu bilan bir qatorda, uning kasbiy taraqqiyotini ta'minlovchi invariant tarkibiy qismlarni ham takomillashtiradi. Bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorlik darajasini ifodalovchi ko'nikmalar yoki ko'rsatkichlar sifatida muayyan modellarning aniqlanishi, uning turlari, yaxlitligi, tizimlili, vazifasi jihatdan to'liqligi, o'qituvchi shaxsiyatini rivojlantirishga yo'naltirilganligida ifodalanadi.

Bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatiga tayyorligi quyidagilar bilan belgilanadi: pedagogik tafakkur falsafasi [1], uni tashkil etuvchi mezonlar va kontseptsiyalar ko'lami; o'zi o'qitadigan o'quv predmetiga yo'naltirilganligi; turli kasbiy vazifalarni bajarishga moyilligi va amaliy jihatdan tayyorligi, uzluksiz kasbiy tayyorgarlik [2] jarayonini o'tash istagining mavjudligi; pedagogik texnologiyalarni samarali o'zlashtirganligi [3]; pedagogik vaziyatlarda o'quvchiga chuqur bilim bera olishi, uni tarbiyalashi [4], mazkur vaziyatlarni tahlil qila olishi, loyihalashi, tashxislashi va tekshira olishi; tadqiqotchilik tajribasiga ega bo'lishi; o'z-o'zini rivojlantirish faolligining namoyon bo'lishi kabilar.

Mazkur ko'rsatkichlar bilan bog'liq tarzda o'qituvchining pedagogik faoliyatga tayyorlik darajasini quyidagicha tavsiflash mumkin:

1. Harakatlar darajasi – umumpedagogik tushunchalar yig'indisi sifatidagi pedagogik tafakkur, muayyan o'quv predmetiga oid tayanch bilimlar, o'zining kasbiy mavqeyini himoya qilishga oid mayllar, pedagogik texnologiyalar sohasida – o'quv materiallarini didaktik jihatdan transformasiyalash ko'nikmasi, an'anaviy ta'lim jarayonida tipik pedagogik harakatlar.

2. Fikriy daraja – pedagogik faoliyatning yangi konsepsiyalarini o'zlashtirganligi, pedagogik faoliyat konsepsiyalari, muayyan o'quv predmetiga yo'naltirilganligi, DTSlari doirasida o'quvchilarga bilim berishi va zarur ko'nikma, malakalarni hosil qilishi, kasbiy yutuqlarga erishishga moyilligi [5], turli sohalarida kasbiy faoliyat tajribasiga egaligi, zamonaviy ta'lim-tarbiya texnologiyalarini o'zlashtirganligi, pedagogik muloqot ko'nikmasining mavjudligi.

3. Usullar darajasi – pedagogik faoliyatning muqobil konsepsiyalarini o‘zlashtirganliklari, fundamental-falsafiy, madaniy jihatdan tayyorlikka egaligi, muayyan o‘quv predmetiga yo‘naltirilganligi, psixodagnostik texnologiyalarni o‘zlashtirganligi, o‘quv muloqotiga kirisha olishi, axborot texnologiyalarni qo‘llay olishi, pedagogik jarayonlarni loyihalashga tayyorligi.

4. Mualliflik ko‘rsatkichlari darajasi – kasbiy tafakkurning metodologik darajasiga erishganligi, ta’lim falsafasi va shaxsiy konsepsiyasini izlay olishi, muayyan o‘quv predmeti doirasida tadqiqotchilik ko‘nikmalarini egallaganligi, mualliflik ishlanmalari, qo‘llanmalari, loyihalarini ishlab chiqqan bo‘lishi, pedagogik muloqotning o‘ziga xos yo‘li va metodlariga ega bo‘lishi, ta’limning yuqori samara beruvchi texnologiyalarini o‘zlashtirganligi, ilmiy-metodik tadqiqot o‘tkazish tajribasining mavjudligi, o‘zining hamfikrlaridan iborat guruhni tuza olishi kabilar.

Adabiyotlar:

1. Umaraliyeva M.A. Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari o‘quvchilarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish: Fals. fanl. d-ri (PhD) ... Avtoref. - T., 2020.

2. Umataliyeva K.T. Kasb-hunar kolleji o‘qituvchining metodik kompetensiyasini uzluksiz rivojlantirishda innovasion ta’lim texnologiyalaridan foydalanish: Ped. fanl. fals. d-ri (PhD) ... Dis. - T., 2018.

3. Паладе С. Педагогические технологии в 3 ч. - Ч. 1. Образовательные технологии: <https://www.litres.ru>

4. Kadirova F.R., Kadirova Z.R. Continuing education spiritual and moral development. 2 nd international scientific conference // European Applied Sciences: modern approaches in scientific researches. Hosted by the ort publishing and the center for social and political studies «Premier». - Stuttgart, Germany, 2013. - S. 61-63.

5. http://elib.osu.ru/bitstream/123456789/10728/1/3905_20131107.pdf

*Jurnalning ushbu sonini
tayyorlashda qatnashganlar:
L.Qaraxanova, S.Pirmatov.*

*O'zbekiston Matbuot va axborot agentligidan
03.01.2007 yilda № 0101 tartib raqami bilan
ro'yxatdan o'tgan.*

*«Uzluksiz ta'lim» jurnali O'zbekiston Respublikasi OAK
rayosatining 2013 yil 30 dekabrda 201/3-sonli qarori bilan
pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha ilmiy jurnallar
ro'yxatiga kiritilgan.*

*Jurnal talablariga to'liq rioya qilingan holda 1,5 intervaldagi
6-7 bet hajmdagi ilmiy maqolalar elektron versiyasi
bilan birga qabul qilinadi.*

Bosishga ruxsat etildi: 06.02.2023 y. Qog'oz bichimi 60x84 ¹/₁₆
Ofset bosma usulida bosildi. 8-bosma taboq.
Adadi 120 nusxa. Buyurtma

«ADAD PLYUS» MCHJ matbaa korxonasi.
Toshkent sh., Chilonzor t. Bunyodkor ko'chasi, 28-uy.